
Zavádět školné je nyní nesmysl

Zavádět školné je nyní nesmysl

14.3.2009, rubrika: Publicistika, strana: 13, autor: KATEŘINA PERKNEROVÁ

Ministr školství Ondřej Liška (SZ) řekl v exkluzivním rozhovoru pro Deník, že chce změnit vysoké školství

* V lednu vláda vzala na vědomí klíčový dokument o budoucí podobě vysokoškolského vzdělání v Česku. Před týdnem jste prohlásil, že tato Bílá kniha je minulostí. Začíná se tedy od nuly?

Vůbec ne. Vládním přitakáním prom neskončila práce na Bílé knize a v tomto smyslu je minulostí. Nyní pracujeme na něčem mnohem důležitějším, což je věcný záměr zákona o terciárním vzdělání. Ten čerpá z Bílé knihy, ale zároveň se opírá o řadu dokumentů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj či Evropské komise. Zahrnuje i podněty, které vzešly z akademického prostředí při debatách nad Bílou knihou.

* Nesouhlasných připomínek zaznělo vskutku hodně, především ze strany akademických senátů humanitních fakult. Bojí se finanční vyprahlosti i o svou autonomii.

Akademických svobod se reforma vysokých škol nedotkne a už vůbec ne v negativním smyslu. Naopak chceme posílit autonomii vysokých škol, ale také jejich odpovědnost.

* Takže chcete, aby byly na státu finančně méně závislé?

Přesně tak. Větší nezávislost na státu by se měla projevit i po organizační a řídicí stránce. Bude jen na škole, zda se vydá cestou špičkové výzkumné, vzdělávací nebo profesně orientované instituce.

* Jenže archeologie nebo bohemistika si na sebe prostě nevydělají. Na rozdíl od ekonomických či technických fakult.

Se současným podfinancováním vysokého školství jsem hluboce nespokojen. Řekl jsem, že úspěch reformy spojuji s navýšením prostředků plynoucích do vysokého školství. Politické partnery chci přesvědčit, že nesmí jít o jednorázovou injekci, ale změnu trendu, vyjádřenou jedním procentem hrubého domácího produktu pro terciární vzdělání.

* Ale jak z toho budou profitovat humanitní obory?

Počátkem dubna se v Brně sejdu se zástupci všech humanitních fakult a chci se s nimi zcela konkrétně bavit o postavení jejich škol, cílech vzdělávání i propojení na výzkum. Je jasné, že obory jako klasická filologie nikdy nebudou schopny získat prostředky ze soukromých zdrojů.

* Odkud tedy?

Dokud tady budu já, budu prosazovat, aby se vůči společenským disciplínám uplatňovala specifická kritéria, aby se zvýšila míra finančních prostředků, které stát na jejich rozvoj uvolňuje. Tyto obory plní jedinečnou roli a já nesdílím názor, že nejsou lukrativní. Mýjsme je jen nedokázali převést na srovnatelné ekonomické měřítko.

* Ani větší objem financí ale ještě nemusí znamenat vyšší kvalitu. Odborníci, například Jan Koucký z Pedagogické fakulty UK, varují, že už je vysokoškoláků příliš mnoho.

Zcela se s těmito názory ztotožňuji. Dosáhli jsme toho, že dnes studuje na vysokých školách padesát procent z věkové skupiny devatenáctiletých, což ale o kvalitě nic nevyovídá. Reforma nemůže být bez větších prostředků, ale ty samy o sobě kvalitu neřeší.

* Chcete změnit situaci, kdy ze sta dětí z dělnických rodin studuje jen devět. Student VŠCHT Lukáš Effenberger mi napsal, že jeho roční výdaje na studium činí 78 tisíc korun. Matka samoživitelka je uklízečka, bez brigád by nevyžil. Je přesvědčen, že kdyby fungovalo školné, nikdy by nevystudoval.

Vidím to stejně jako Lukáš. Zavádění školného za stávající situace je nesmysl. Proto připravuji zákon o finanční podpoře studentů, který by mladým lidem i z nižších příjmových rodin umožňoval studium financovat za velmi výhodných podmínek. Teprve poté můžeme hovořit o tom, zda by systému prospěla finanční vazba mezi tím, kdo vzdělání dostává, a tím, kdo ho poskytuje. Až pak lze uvažovat o zavedení poplatku v diferencované výši, který by znamenal zhruba čtvrtinový přínos do příjmů vysokých škol a jehož by mohly využít právě na podporu sociálně slabších studentů.

Víceletá gymnázia: výraz ambicí rodičů

* Jak moc se reforma dotkne pedagogických fakult? Už léta se všichni shodují, že bez jejich proměny se nedočkáme lepšího základního školství, ale jaksi se stále nic neděje.

Už se děje. Zahájili jsme intenzivní spolupráci s Asociacemi pedagogických fakult a profese učitele. Přicházíme s progresivním krokem přípravy standardu profese učitele. Vpondělí ho předložíme učitelské veřejnosti, aby pomohla definovat kritéria své profese. Na základě výsledků této diskuse vznikne zákon, který provážíme se systémem atestací, kariérního řádu, a tím pádem i platovým ohodnocením učitelů. Ke slovu se tak dostane vedle věkového i kvalitativní měřítko. Souběžně s tím chci dosáhnout navýšení prostředků z rozpočtu v obdobném rozsahu jako letos, čili na úrovni 4,5 miliardy korun.

* Měli bychom po učitelích chtít, aby si poradili s psychologii dítěte a kolektivu, se šikanou, drogami?

Když se podíváme do třídy, vidíme řadu hrozeb. Chování dětí se zhoršuje, někdy tak, že to narušuje fungování škol. S šikanou se setkává čtyřicet procent dětí, existuje skrytý rasismus, ekonomická krize bude mít dopad i na mezilidské vztahy. Vtakové třídy může uspět jen vzdělaná učitelská osobnost s vnitřní integritou. Má zaručit, aby škola nepůsobila jako další síť, ale naopak dala dětem šanci uplatnit se, rozvíjet to nejlepší, co je jim dáno. To dnes škola neplní.

* Ani nemůže. Většina ředitelů základních škol si stěžuje, že v pátých třídách jim nejlepší žáci odejdou na osmiletá gymnázia a výuka tím zcela ztratí rytmus a šťavu.

My jsme se kvůli neuváženému rozhodnutí ministra Eduarda Zemana z ČSSD vychýlili na úplně opačnou stranu. Místo, aby víceletá gymnázia sloužila pár procentům výjimečně nadaných dětí, které by měly mít možnost rozvíjet se v excelentních podmínkách, tak jsme z nich učinili otázku prestiže. Více než schopnosti dětí odrážejí ambice rodičů. Místo větší rovnosti šancí se tak vnáší do systému další nespravedlnosti.

* Při letošních přijímačkách si ale děti mohou podat až tři přihlášky. To povede k dalšímu odlivu na tento typ středních škol.

Mým cílem je zvýšit kvalitu vzdělávání na běžných základních školách tak, aby se více méně každá stala elitní. Když budou rodiče vědět, že základní škola postupuje podle moderní metodiky a má kvalitní učitele, pak nebudou mít důvod nutit děti k odchodu na gymnázia už v jedenácti letech.

* Jak toho chcete dosáhnout?

Pracuji na konceptu Dobrá škola pro každé dítě. Brutálně pojmenovává nejhorší traumata současného školství a přináší sadu opatření, jak sestupný trend změnit. Slibuji si od toho zmírnění frustrace, která panuje ve veřejnosti v oblasti školství. Vstupuji do debaty s ministerstvem financí a vládními partnery o rozpočtu na příští rok právě s touto ambicí. Řeknu jim, že chtějí-li změnu v kvalitě, musí ji zaplatit.

* Už jsme se zmínili o poklesu autority pedagogů. Někdy jsou na vině nejen rozjívění žáci, ale také nepřilíš fundovaní učitelé. Má vůbec student šanci slušnou a účinnou formou na takového poukázat?

Najevo to dát může, ale rozhodně ne tak, že vstane a začne pedagogovi tykat nebo ho osočovat. To je absolutně nepřijatelné a zaslouží si to kázeňský postih. Pokud je ale učitel nekompetentní, musí se do toho jako první vložit rodiče. Ti mají dát podnět řediteli, a pokud to nepomůže, tak školské radě, aby to řešila. My musíme rodiče přesvědčit, že škola bude taková, jakou ji budou oni chtít.

* Až na to, že ředitelé škol jsou v podstatě neodvolatelní. Platí, že chcete jejich funkční období časově omezit?

Ano. Podařilo se najít vyvážený model mezi ochranou ředitele zodpovědného za chod školy a právy zřizovatele, kteří ředitele jmenují. Přicházíme s návrhem na šestileté funkční období ředitelů. Pokud dá po jeho uplynutí školská rada, inspekce nebo zřizovatel podnět k vyhlášení konkurzu, bude vyhlášen.

Sídlo NATO v Moskvě? Proč ne

* Záměry to jsou ambiciózní, ale... Zelení mají podle čerstvého průzkumu Medianu 3,5 procenta preferencí a ve sněmovně dvě vyloučené poslankyně. Nestojí z tohoto pohledu vaše plány na vodě?

Zelení se utopili ve vnitřních sporech, což šlo na úkor našeho obrazu jako věrohodné politické alternativy. Tohle nebyl spor o různost názorů, ale o způsob jejich prosazování. Republiková rada se rozhodla použít mezní institut vyloučení právě proto, že jsme se k tomu chtěli postavit zpříma, nenechat vyhnít problémy jako v jiných stranách. Mým cílem je, abychom do voleb prokázali, že jsme schopní řídit i tak složitý resort, jakým je školství. Pevně doufám, že po posledních událostech už se situace u zelených uklidní.

* Není ale skutečná příčina poklesu oblíbenosti v tom, že zelené lidé i v Evropě vnímají jako středolevou stranu, kdežto v Česku jste se pevně přimkli k pravicové ODS?

S tím nesouhlasím. My jsme se nepřimkli. Vstoupili jsme do časově omezené koalice s politickým partnerem. Příště to na základě programových jednání může být partner jiný. To je výchozí situace pro všechny menší politické subjekty.

* Jenže vaší kondici to evidentně nesvědčí. Proč jste se daleko výrazněji nevymezili třeba ve zdravotnické problematice?

Zelení měli ve svém programu zavedení regulačních poplatků, které se týkalo nadužívání zdravotní péče. Měli je i lidovci a v určité podobě i ODS. Podle mne to je zástupný problém. Za daleko větší chybu považuji, že zelení neuměli jako nová parlamentní strana sdělit veřejnosti, jakou práci odvádějí.

* Jenže jakou? Z celého vedení zelených jediné vy říkáte už dva roky ohledně amerického radaru totéž, tedy že je třeba ho začlenit do struktury NATO a vyčkat na stanovisko Obamovy administrativy. Vývoj vám dal za pravdu. Ale kdo z vašich voličů to ví?

Svůj postoj i k tomuto tématu vnímám jako cestu ke sjednocení rozdělené strany i společnosti. Podle mne končí doba extrémních stanovisek a na radar se budeme moci podívat věcně. Čas dvou nesmiřitelných táborů odezněl a nastává chvíle pro zelenou politiku, kdy se formulují jasné podmínky, za nichž je možné něco přijmout a něco odmítnout.

* Vámi ctěný tibetský dalajláma při loňské návštěvě Prahy řekl, že by přivítal, kdyby byla centrála NATO v Moskvě. Došlo lidstvo už tak daleko?

Kdyby někdo v roce 1942 řekl Francouzům a Němcům, že budou mít společný parlament ve Štrasburku, tak by mu nikdo nevěřil. Stejně tak dnes nikdo nevěří dalajlámovi, když mluví o sídle NATO v Moskvě. Pokud existují na všech stranách lidé uvažující nad horizontem čtyřletého volebního období a přizpůsobují tomu i svou každodenní politiku, pak se i nemožné stane realitou. Evropská unie je světově unikátním projektem, který v sobě spojuje dimenzi těsné ekonomické spolupráce a lidských práv.

* Jak se s touto dvojjedinou dimenzí vypořádáte, až bude v Praze summit Číny s EU? Půjdou zelení na jednání s vlaječkami Tibetu v klopách?

Já tento den očekávám s velkým optimismem, protože EU je vedoucím hráčem ve světě, který si může dovolit říct, že si přeje pokračování ekonomické spolupráce s Čínou, ale zároveň nehodlá zamlčovat, že Čína nedodržuje lidská práva. Ti, kdo říkají, že nemáme o této tematice mluvit, protože chceme prodat více jogurtů nebo česneku, si nepřejí změnu. Nemám strach, že bychom svým důrazem na lidská práva narušili průběh summitu. Čínu potřebujeme, bez ní nejsme schopni zvládnout boj s klimatickoekologickou hrozbou nebo ekonomickou krizí. A to ví Čína, stejně jako my.